
МЕН БИЛГЕН АКАДЕМИК АБЛАБЕК АСАНКАНОВ АГАЙЫМ

Биз окуган 1980-1985-жылдары КМУнун (азыркы КУУ) Тарых факультети өтө күчтүү жана таасирлүү факультеттердин бири эле. Мугалимдер да күчтүү болчу. Улуу муундагы профессорлордон А. Хасанов, А. Чукубаев, Б. Чокушев, С. Аттокуров, орто муундагы профессор-доцент агайлардан З. Эралиев, М. Оморев, Ж. Бактыгулов, М. Омуркулов, Ж. Момбекова, М. Исабекова, А. Рыскулов, Т. Мырзабеков, А. Мокеев, К. Искенова, Ж. Жакыпбеков, Т. Жоробеков, Т. Кененсариев жана башка мыкты агай-эжекелер эмгектенчү. Ал эми жаш агай-эжекелерден Т. Өмүрбеков, Ж. Исраилов, Ч. Жакыпова, Т. Чороев, Т. Машрапов, А. Асанканов жана башка мыкты агай-эжекелер эмгектенчү. Алардын ар биринин өзгөчөлүктөрү, таасирленчү өрнөктүү жактары бар эле. Ар бири тууралуу узак сөз кылууга болот. Алардын арасынан ал кездеги жаш окутуучу, учурдагы көрүнүктүү окумуштуу, Академик Аблабек Асанканов агайыбыз тууралуу сөз кылмакчыбыз.

Биз 3-курста окуп жаткан кезибизде факультетке бир жаш агай келип иштеп калды. Ошол кезде Аблабек агай 30 жашка толбогон, солкулдап турган учуру экен. Басканы ылдам, жүргөнү шайдоот, сүйлөгөнү өктөм, туруму жөнөкөй, илим-билимге мамилеси терең, студенттерге мамилеси принципалдуу, аракети ишенимдүү. Көрсө агай ошондо Москвадагы Орусия ИАсынын Н.Н. Миклухо-Маклай атындагы Этнология жана антропология институнун аспирантурасын жаңы эле аяктап келген экен. Агайдын келиши менен факультеттеги Археология жана этнография кафедрасы жанданып эле калды. Бизге сабак бербесе да сабак берген кийинки курстун студенттери агайдын лекциясын мактап, өтө кызыктуу жана жандуу окуурун айта баштады. Аблабек агай бат эле кафедраны жетектеп, андан тогуз жылдан соң Кыргыз Улуттук университеттин Тарых факультетинин деканы болуп калды.

1985-жылы факультетти артыкчылык диплому менен аяктап, университетте эмгек жолумду баштагандан тарта агай менен бир факультетте 10 жылдай чогуу иштешип да калдым. Ошол кезде агайды жакындан тереңирээк билип калдым. Өзгөчө жаштарга дем берип, илимге сүрөп турганы менен айырмаланып турчу. Кандайдыр бир маселе менен кайрылып калсаң дароо кунт көңүл буруп, жылуу мамилеси менен ажатты ачкан учурларын жогору баалайм. Эң башкысы Аблабек Асанканов адамгерчилиги, жөнөкөйлүгү менен өзгөчөлөнгөн мыкты инсан. Ал катардагы окутуучу мезгилинен бүгүнкү Академикке жеткен учурунда да эч өзгөрүлгөн жок. Агай Президенти Администрацияда эки жолу бөлүм башчы болуп иштеди, ал учурларда да керкейип, чоңдугун көргөзүп ороңдогон мүнөзүн көрбөдүм. Агайдын ушул мүнөзүн көрүп, дайыма устатымдын, кыргыздын чыгаан окумуштуу-тарыхчысы Кушбек Усенбаевдин айтып берген окуясын эстейм. Бир жакын жээним ЦКда(БКда) иштеп калды дейт устатым. Дайыма жүгүрүп келип учурашчу жээним ЦКда иштеп калгандан бери көрүнбөй калды. Бир күнү Эркиндик бульварында аттуу-баштуу адамдар менен сейилдеп бара жатып алдымдан жээнимдин келе жатканын көрүп, жанымдагыларга аябай мактандым. Азыр мурдагыдай болуп жалпаңдап келип учурашат деп даярданып калсам, ал жээним мага салам бермек турсун, көрмөксөн болуп өтүп кетти. Жанымдагылардын шылдыңына калып аябай сындым. Көп өтпөй ал кызматынан бошоп калды. Бир күнү баягы тааныштарым менен бульварда сейилдеп жүрсөк жээним алдыбыздан чыгып калды. Жүгүрүп келип жалпаңдап учурашайын дегенде мен да көрмөксөн болуп өтүп кеттим. Жанымдагылар ий ырас кылдың деп мени кубаттап калышты, деп эки-үч курдай айтып берди эле устатым Кушбек Усенбаев. Ал эми Аблабек агай Ак Үйдө иштейби, ректор болобу, Академик болобу бир калыбынан жазбаган, адамгерчиликти бекем карманган мыкты инсан. Анын жөнөкөйлүгүн ушундан көрдүм, агайдын шакирттери сыйлыктарды, наамдарды алышса да агай ага умтулбаптыр, жулунбаптыр. Болбосо Ак Үйгө

кызматка бараары менен наам, сыйлыктарды алгандарды көрүп, билип жүрбөйбүзбү. Агай эки жолу Ак Уйдө иштесе да, сыйлык, наам бербейлиби десе баш тартып койгон учурлары болду. КРнын Илимине эмгек сиңирген ишмери деген наамды кечээ жакында эле, 2020-жылы алды.

Академик Аблабек Асанканов мыкты жетекчи, мыкты уюштуруучу. 1995-жылы “Манас” эпосунун 1000 жылдык мааракесин өткөрөөрдүн алдында “Мурас” дирекциясы уюштурулуп, мааракенин илимий-пропагандалык багыты боюнча иш алып барган. Агай ошол дирекциянын жетекчисинин орун басары болуп дайындалып, бүт уюштуруу иштеринин илимий-пропагандалык жагына жетекчилик кылды. Мына ошол жылдары агай менен жакындан иштешкендер анын уюштуруучулук жөндөмүнө, энергиясына, талбаган аракетине бүгүнкүгө чейин тамшанып айтып келишет. 2017-жылдан бери УИАнын Бегималы Жамгырчинов атындагы Тарых, археология жана этнология институтунун директору болуп эмгектенгенден бери биз “Мурас” Фонду аркылуу тыгыз иштешип, биргелешип эларалык, республикалык илимий конференцияларды, симпозиумдарды уюштуруп, өткөрүп келебиз. Мына ушул учурларда Аблабек Асанкановдун уюштуруучулук жөндөмүн жакындан көрүп, жогору баалап келем. Ал жетектегенден бери аталган институттун иши алдыга кетип, эларалык байланыштары артты, кадыр-баркы жогорулады. Булардын бардыгы Аблабек Асанкановдун жетекчилик, уюштуруучулук жөндөмүнүн мыктылыгын көргөзүп келет.

Академик Аблабек Асанканов мыкты илимпоз. 2006-жылдан тарта агай жетектеген топ Кытайдагы кыргыз боордошторго илимий экспедиция уюштура баштады. Ага чейин деле ал жактагы кыргыздарды кыдырып келгендер болгон. Бирок чыныгы этнограф катары илимге белгисиз болуп келген көп жаңылыктарды таап, жыйнап келди. 2005-2007-жылдары УТРКда иштеп жаткан кезимде агайдын жыйнап келген материалдарынын, тасмалардын негизинде бир нече сериядан турган саякат тасмасын даярдатып, эфирден элге көргөздүк. Эл жылуу кабыл алганы али эсимде. Ошол илимий сапарынын негизинде 2010-2013-жылдары “Кытай кыргыздары” аттуу монографиясын кыргыз-орус тилдеринде жазып, чыгарды. Көп жылдан бери Алтай, Энесай аймагына илимий экспедицияларды уюштуруп, өзү жетектеп келет. Буюрса анын жыйынтыгы менен да кызыктуу монографиясы жазылып жатат. Ушул илимий экспедициялардын жыйынтыгына негизденип өткөн 2024-жылдын соңунда Барнаул шаарында өткөн ири илимий жыйынында өтө жогорку деңгээлдеги илимий баяндамасы ютуб каналында көптөгөн көрүүчүлөрдүн кубаттоосуна татып келет. Ал эми 2010-жылдагы Ош окуясын талдоого алган Академик Абдыганы Эркебаев менен биргелешип жазган илимий эмгеги өзүнүн тереңдиги, бардык тарапты камтыгандыгы, илимий тыянактары менен өзгөчөлөнүп турат. Мындай илимий эмгектерин айтып, талдоого алсак анда макаланын көлөмү 10-20 беттен ары кетет...

Ошентип Академик Аблабек Асанкановдун 70 жаштык мааракесине арналган бул макалада агайдын айрым урунтуктуу, өрнөктүү жактарына гана кыскача токтолуп өттүм. Алдыда дагы көп ийгиликтерди жаратып, бийиктиктерди багынтаарына бөркүмдөй ишенем! Бар болуңуз агай! Кылым карыткан жашты жашаңыз!

Кыяс Сатар уулу Молдокасымов,
“Мурас” Фондунун төрагасы, КР Маданиятына эмгек сиңирген ишмер